

This translation was done by the Belgrade Centre for Human Rights,
<http://english.bgcentar.org.rs/index.php>

SAVET EVROPE
EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PREDMET TLIMENOS PROTIV GRČKE

(Predstavka br. 34369/97)

PRESUDA

STRAZBUR

6. april 2000.

U predmetu *Tlimenos (Thlimmenos)* protiv Grčke,

Evropski sud za ljudska prava, koji je zasedao u Velikom veću sastavljenom od sledećih sudija:

G. L. VILDHABER (*WILDHABER*), *Predsednik Suda,*

Gđa E. PALM,

G. L. FERARI BRAVO (*L. FERRARI*)

G. L. KAFLIŠ (*L. CAFLISCH*),

G. Ž.-P. KOSTA (*J.-P. COSTA*),

G. V. FURMAN (*W. FUHRMANN*),

G. K. JUNGVIRT (*K. JUNGWIERT*),

G. M. FIŠBAH (*M. FISCHBACH*),

G. B. ZUPANČIČ,

Gđa N. VAJIĆ

G. DŽ. HEDIGAN (*J. HEDIGAN*),

Gđa V. TOMASEN (*W. THOMASSEN*),

Gđa M. CACA-NIKOLOVSKA (*M. TSATSA-NIKOLOVSKA*),

G. T. PANCIRU (*T. PANTIRU*),

G. E. LEVIC (*E. LEVITS*),

G. K. TRAJA,

G. G. KUMANTOS (*G. KOUMANTOS*), *ad hoc sudija,*

kao i Gđa M. BUR-BUKIKIO (*M. de BOER-BUQUICCHIO*), *zamenik Sekretara Suda,*

Pošto je zasedao na privatnim sednicama 1. decembra 1999. i 15. marta 2000. godine,

Izriče sledeću presudu koja je usvojena poslednjeg pomenutog datuma:

POSTUPAK

1. Ovaj predmet je Sudu, u skladu s odredbama koje su se primenjivale pre no što je stupio na snagu Protokol br. 11 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija)¹, prosledila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu: Komisija) 22. marta 1999. godine (čl. 5 st. 4 Protokola br. 11. i pređašnji članovi 47 i 48. Konvencije).

2. Predmet je potekao iz predstavke (br. 34369/97) koju je Komisiji protiv Republike Grčke, u skladu s pređašnjim članom 25 Konvencije, podneo grčki državljanin g. Jakovos Tlimenos (*Iakovos Thlimmenos*) (u daljem tekstu: podnosilac predstavke) 18. decembra 1996. godine. Podnosilac predstavke je tvrdio da je odbijanje vlasti da ga imenuju u zvanje ovlašćenog računovođe zbog toga što je bio osuđen za krivično delo neposlušnosti, i to iz verskih uverenja – u smislu izvršenja naredbe da služi vojni rok u uniformi – predstavljalo kršenje članova 9 i 14 Konvencije. Uz to, podnosilac predstavke je tvrdio da i postupak koji je on tim povodom poveo pred Vrhovnim upravnim sudom nije bio vođen u skladu sa članom 6 stav 1 Konvencije. U pisanim napomenama koje je podneo 20. oktobra 1997. godine, odgovarajući na primedbe grčke vlade (u daljem tekstu: Država) o prihvatljivosti predstavke i o suštini spora, on se takođe žalio da je prekršen član 1 Protokola br. 1.

3. Komisija je 12. januara 1998. godine proglasila predstavku delimično prihvatljivom. U svom izveštaju od 4. decembra 1998. (pređašnji čl. 31 Konvencije), Komisija je izrazila mišljenje da je prekršen član 9 Konvencije u vezi sa članom 14 (odluka je doneta s dvadeset dva glasa prema šest glasova); takođe je zaključila da nije neophodno razmatrati da li je prekršen član 9 uzet zasebno (dvadeset jedan glas prema sedam glasova); kao i da je prekršen član 6 stav 1 (odluka doneta jednoglasno).²

4. Kolegijum Velikog veća 31. marta 1999. godine doneo je odluku da u ovom predmetu treba da odlučuje Veliko veće (pravilo 100, st. 1 Poslovnika Suda). G. C. Rozakis, sudija izabran s liste Grčke, koji je učestvovao kada je Komisija razmatrala ovaj slučaj, povukao se iz zasedanja u Velikom veću (pravilo 28). Država je potom imenovala g. G. Kumantosa (*Koumantos*) da bude *ad hoc* sudija (čl. 27 st. 2 Konvencije i pravilo 29 st. 1).

5. Podnosilac predstavke i Država podneli su svoje pismene primedbe.

6. Ročište je bilo otvoreno za javnost i održano je u zgradi Suda u Strazburu 1. decembra 1999. godine.

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Države*

¹ Napomena *Sekretara Suda*. Protokol br. 11. stupio je na snagu 1. novembra 1998. godine.

² *Napomena Sekretara Suda*. Integralni tekst mišljenja Komisije i dva izdvojena mišljenja sadržana u izveštaju biće objavljeni kao aneks konačne štampane verzije ove presude (u zvaničnim izveštajima o odabranim presudama i odlukama Suda), a u međuvremenu primerak tog izveštaja Komisije moguće je dobiti u Sekretarijatu Suda.

G. P. GEORGAKOPOULOS (GEORGAKOPOULOS), pravni savetnik

Državni pravni savet

delegat zastupnika,

G. K. GEORGIADIS, advokatski pomoćnik,

Državni pravni savet,

advokat;

(b) u ime podnosioca predstavke

G. N. ALIVIDZATOS, (ALIVIZATOS), član advokatske komore Atine *advokat*

Sud je saslušao uvodna izlaganja

g. Alividzatosu i g. Georgiadisu.

ČINJENICE

I OKOLNOSTI SLUČAJA

A. Osuda podnosioca predstavke zbog odbijanja da izvrši naredbu

7. Stalni vojni tribunal u Atini (*Diarkes Stratodikio*), 9. decembra 1983. godine u veću u kome su zasedali jedan profesionalni vojni sudija i četiri druga oficira, osudio je podnosioca predstavke, inače Jehovinog svedoka, zbog odbijanja da izvrši naredbu koje se ogledalo u tome da je odbio da obuče vojnu uniformu u trenutku opšte mobilizacije. Tribunal je, međutim, smatrao da prema članu 70 (b) Vojnog krivičnog zakonika i prema članu 84 stav 2 (a) Krivičnog zakona postoje olakšavajuće okolnosti u tom slučaju te je podnosioca predstavke osudio na četiri godine zatvora. Podnosilac predstavke je pušten na uslovnu slobodu posle dve godine i jednog dana provedenog u zatvoru.

B. Odbijanje da se podnosilac predstavke imenuje u zvanje ovlašćenog knjigovođe

8. Juna 1988. godine podnosilac predstavke je polagao javni ispit za imenovanje devet ovlašćenih računovođa, što je u Grčkoj slobodna profesija. Među 60 kandidata, on je položio kao drugi po rezultatima. Međutim, 8. februara 1989. godine Izvršni odbor grčkog Instituta ovlašćenih računovođa (u daljem tekstu: Odbor) odbio je da ga imenuje za ovlašćenog računovođu pozivajući se na to što je prethodno bio osuđen za teško krivično delo (*kakuryima*).

C. Postupak pred Vrhovnim upravnim sudom

9. Dana 8. maja 1989. godine podnosilac predstavke se obratio Vrhovnom upravnom sudu (*Simvulio Epikratias*) pozivajući se, između ostalog, na svoje pravo na slobodu u veroispovesti i na jednakost pred zakonom, kako je to zajamčeno Ustavom i Konvencijom. Podnosilac predstavke je takođe tvrdio da nije bio osuđen za zločin, već za manje težak prekršaj zakona.

10. Treće veće Vrhovnog upravnog suda 18. aprila 1991. godine zasedalo je u ovom predmetu. To veće je 25. maja 1991. godine odlučilo da ceo predmet uputi na razmatranje kolegijumu suda, zbog važnosti pitanja koja se u njemu pokreću. Sâmo veće je smatralo da član 10 Uredbe br. 3329/1955 propisuje da lice koje ne može da se kvalifikuje za imenovanje u državnu službu ne može biti imenovano ni za ovlašćenog računovođu. Međutim, pomenuta odredba se odnosila na sudske presude kojima se utvrđuje krivica optuženih u skladu sa članom 7 stav 1 Ustava. To, međutim, nije slučaj sa stalnim vojnim sudovima, pošto većinu njihovih članova ne čine profesionalne sudije koje uživaju iste one garancije nezavisnosti kakve uživaju njihove civilne kolege, kako je to predviđeno članom 96 stav 5 Ustava. Usled toga, činjenica da je podnosilac predstavke bio osuđen pred Stalnim vojnim sudom u Atini ne može biti uzeta u razmatranje i odluka Odbora da podnosioca predstavke ne imenuje u zvanje ovlašćenog računovođe treba da bude poništena.

11. Ročište pred Vrhovnim upravnim sudom je održano 21. januara 1994. godine koji je zasedao u kolegijumu. Sud je 11. novembra 1994. godine presudio da je Odbor delovao u skladu sa zakonom kada je, primenjujući član 22 stav 1 Zakona o državnim službenicima uzeo u obzir činjenicu da je Stalni vojni sud u Atini prethodno osudio ovog podnosioca predstavke za ozbiljno krivično delo. Član 96 stav 5 Ustava propisuje da će vojni sudovi nastaviti da funkcionišu kao što su to i ranije činili sve dok ne bude donet novi zakon kojim će se promeniti njihov sastav. Takav zakon još nije donet. Vrhovni upravni sud je sem toga odlučio da vrati ovaj predmet Trećem veću i naložio mu je da razmotri preostala pitanja.

12. Odluka od 11. novembra 1994. godine bila je doneta većinom glasova. Većina je smatrala da, pošto je prošlo devet godina otkako je Ustav stupio na snagu, a još nije donet zakon predviđen članom 96. stav 5. Ustava, postojeći vojni sudovi treba da pruže one garancije nezavisnosti koje se traže od civilnih sudija. Budući da to nije slučaj sa Stalnim vojnim sudom u Atini, g. Tlimenosu treba usvojiti zahtev za reviziju odluke.

13. Treće veće je održalo novo ročište 26. oktobra 1995. godine. Ono je 28. juna 1996. godine odbacilo zahtev g. Tlimenosa za reviziju odluke, smatrajući, između ostalog, da to što ga Odbor nije imenovao za ovlašćenog računovođu nije bilo u vezi s njegovim verskim uverenjima već sa činjenicom da je počinio krivično delo.

II RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Imenovanje u zvanje ovlašćenog računovođe

14. Do 30. aprila 1993. godine u Grčkoj su samo članovi grčkog Instituta ovlašćenih računovođa mogli da pružaju usluge ovlašćenih računovođa.

15. Članom 10 Uredbe br. 3329/1955, koji je izmenjen članom 5 Uredbe predsednika br. 15/1989, propisano je da lice koje se ne kvalifikuje za imenovanje u državnu službu ne može biti imenovano za ovlašćenog računovođu.

16. Prema članu 22 stav 1 Zakona o državnim službenicima, nijedno lice koje je bilo osuđeno za teško krivično delo ne može biti imenovano u državnu službu.

17. Monopol Instituta ovlašćenih računovođa ukinut je 30. aprila 1993. godine. Većina ovlašćenih računovođa učlanila se u Preduzeće ovlašćenih računovođa-revizora.

B. Krivično delo neizvršavanja naredbe

18. Član 70 Vojnog krivičnog zakonika koji je bio na snazi do 1995. godine propisivao je sledeće:

“Pripadnik oružanih snaga koji, pošto mu je njegov komandir naredio da obavi neku dužnost, odbije to da učini ili ne izvrši naredbu biće kažnjen -

(a) ako je čin izvršen pred neprijateljem ili naoružanim pobunjenicima, smrtnom kaznom;

(b) u vreme rata ili oružane pobune ili za vreme opsadnog stanja ili opšte mobilizacije smrtnom kaznom ili, ako postoje olakšavajuće okolnosti, doživotnim zatvorom ili zatvorom u trajanju od najmanje pet godina i

(c) u svim ostalim okolnostima, kaznom zatvora u trajanju od šest meseci do dve godine”.

19. Na osnovu Uredbe predsednika br. 506/1974, u trenutku kada je podnosilac predstavke bio uhapšen Grčka je bila u stanju opšte mobilizacije. Ta Uredba je još na snazi.

20. Član 84 stav 2(a) Krivičnog zakona propisuje da će na manju kaznu biti osuđena lica koja su, pre no što su počinila ovo krivično delo, vodila častan život.

21. Na osnovu člana 1. Vojnog krivičnog zakonika koji je bio na snazi do 1995. godine, krivična dela za koja je zaprećena kazna od najmanje pet godina zatvora smatrana su teškim krivičnim delima (*kakuryimata*). Krivična dela za koja je bila zaprećena kazna do pet godina zatvora bila su smatrana lakšim krivičnim delima, prekršajima (*plimmelimata*).

22. Na osnovu novog vojnog krivičnog zakonika iz 1995. godine odbijanje izvršenja naredbe koje se nije dogodilo u vreme rata ili pred neprijateljem smatra se prekršajem.

C. Pravo na prigovor savesti u pogledu vojne obaveze

23. Na osnovu dela 2 (čl. 4) Zakona br. 731/1977, oni koji odbiju da se odazovu pozivu na vojnu obavezu bez nošenja oružja na osnovu svojih verskih uverenja kažnjavani su kaznom zatvora čije je vremensko trajanje bilo jednako dužini vojnog roka, to jest, osuđivani su na manje od pet godina zatvora.

24. Zakon br. 2510/1997, koji je stupio na snagu 27. juna 1997. godine, onima koji se pozovu na prigovor savesti zajamčeno je pravo na civilno služenje vojnog roka, umesto na služenje vojnog roka pod oružjem. Na osnovu člana 23 stavovi 1 i 4 tog Zakona, licima koja su u prošlosti bila osuđena za odbijanje izvršenja naredbe sada je pružena

mogućnost da podnesu zahtev da im se prizna status onih koji se pozivaju na prigovor savesti. Jedna od posledica tog priznanja bila je i da se prethodna sudska osuda briše iz kaznene evidencije lica o kojima je reč.

25. Predstavke u skladu sa članom 23 stavovi 1 i 4 Zakona br. 2510/1997 trebalo je podneti u periodu od tri meseca počev od 1. januara 1998. godine. Te predstavke je razmatrala Komisija koja savetuje Ministra nacionalne odbrane o priznanju statusa licima koja se pozivaju na prigovor savesti. Ta Komisija je morala da primenjuje član 18 Zakona br. 2510/1997, koji propisuje:

“Lica koja se pozovu na svoja verska ili ideološka uverenja kako ne bi služila vojnu obavezu iz razloga savesti mogu biti priznata za lica koja se pozivaju na prigovor savesti...”

PRAVO

I OPSEG OVOG PREDMETA

26. U svojoj izvornoj predstavi upućenoj Komisiji podnosilac predstavke se žalio na kršenje članova 9 i 14 Konvencije zbog toga što ga vlasti nisu imenovale u zvanje ovlašćenog računovođe, dok se na osnovu člana 6 stav 1 žalio na postupak koji je poveo s tim u vezi (pred domaćim sudovima). On je tek u primedbama kojima je odgovorio na primedbe Države u vezi sa prihvatljivošću predstavke i sa suštinom spora naveo da se žali i zbog kršenja člana 1 Protokola broj 1. Komisija je ovu poslednju pritužbu proglasila neprihvatljivom zbog toga što nije bila podneta u roku od šest meseci koji je propisan Konvencijom.

27. U podnesku upućenom Sudu podnosilac predstavke je naveo da je po njegovom mišljenju Sud nadležan da ispituje njegovu pritužbu na osnovu člana 1 Protokola broj 1. Iako ta pritužba nije bila eksplicitno navedena u izvornoj predstavi, činjenice na kojima ona počiva već su tamo navedene. Organi Konvencije mogli su slobodno da ih razmotre i daju im odgovarajuću pravnu kvalifikaciju.

28. Sud podseća da je opseg nadležnosti određen odlukom Komisije kojom je izvornu predstavku proglasila prihvatljivom (vidi predmet *Sirek protiv Turske (Surek) (br. 1)* (GC), br. 26682/95, st. 40, ECHR 1999-IV). Sem toga, Sud smatra, isto onako kao što je smatrala i Komisija, da je pritužba po osnovu člana 1 Protokola br. 1. odvojena od pritužbi koje su proglašene prihvatljivima. Iz toga sledi da Sud nije nadležan da se bavi ovom pritužbom po osnovu Protokola br. 1.

II PRETHODNE PRIMEDBE DRŽAVE

29. Država je tvrdila da je podnosilac predstavke, da je samo primenio postupak predviđen članom 23 stavovi 1 i 4 Zakona br. 2510/1997, mogao da izbegne posledice svoje nekadašnje sudske osude. Država je takođe iznela stav da je podnosilac predstavke mogao da zatraži pomilovanje na osnovu člana 47 stav 1 Ustava. Međutim, Država je prihvatila da bi, čak i da je podnosiocu predstavke priznat status lica koje se poziva na prigovor savesti na osnovu Zakona br. 2510/1997, on i dalje bio u nemogućnosti da

dobije zadovoljenje za predrasude kojima je bio podvrgnut već zbog same činjenice da je bio sudski osuđen.

30. Podnosilac predstavke tvrdio je da on nije znao za vremenski rok od tri meseca propisan u članu 23 stavovi 1 i 4 Zakona br. 2510/1997 i da je zbog toga propustio rok. U svakom slučaju, te odredbe su “nerazumljive i nejasne” i samo je mali broj onih koji su se pozvali na prigovor savesti uspeo da im se pređašnje sudske osude izbrišu iz kaznene evidencije.

31. Sud konstatuje da, čak i da podnosilac predstavke nije propustio rok propisan članom 23 stavovi 1 i 4 Zakona br. 2510/1997, njegovu tvrdnju da ne može da služi vojni rok zbog svojih verskih uverenja ispitivala jedna komisija, koja bi potom savetovala ministra nacionalne odbrane o tome da li njemu treba ili ne treba priznati status lica koje se poziva na prigovor savesti. Ta komisija i ministar ne bi bili dužni da udovolje zahtevu podnosioca predstavke da mu se prizna prigovor savesti budući da su oni, bar u izvesnoj meri, zadržali diskreciono pravo (vidi gore, stav 24. i stav 25). Sem toga, obe stranke su prihvatile da, čak i u slučaju da je podnosilac predstavke uspeo da se izbori za to da iz njegovog dosijea bude izbrisan podatak o njegovoj prethodnoj sudskoj osudi u skladu sa članom 23 stavovi 1 i 4 Zakona br. 2510/1997, on ne bi mogao da dobije nadoknadu za predrasude kojima je do tada bio izložen usled same činjenice da je bio osuđen. Iz istog razloga, podnosilac predstavke nije mogao biti siguran da će njegov zahtev za pomilovanje biti prihvaćen, a čak i da jeste mogao da bude siguran u to, on nikako nije mogao da dobije zadovoljenje.

32. U svakom slučaju, Sud primećuje da, u meri u kojoj se može smatrati da je Država iznela prethodnu primedbu u vezi sa statusom žrtve podnosioca predstavke u smislu člana 34. Konvencije, ta primedba nije bila izneta onda kada je Komisija razmatrala pitanje prihvatljivosti predstavke. Nije bilo ničega što bi državu sprečavalo da to pitanje pokrene u toj fazi postupka, budući da je Zakon br. 2510/1997. stupio na snagu pre no što je Komisija donela odluku o prihvatljivosti. Iz tih razloga, Sud smatra da je Država bila u nemogućnosti da iznese prethodnu primedbu i tu primedbu odbacuje (vidi predmet *Nikolova protiv Bugarske* (GC), br. 31195/96, st. 44, ECHR 1999-II).

III NAVODNO KRŠENJE ČLANA 14 KONVENCIJE U VEZI SA ČLANOM 9

33. Sud primećuje da se podnosilac predstavke nije žalio na osnovnu presudu koja mu je izrečena za nepoštovanje naredbe. Podnosilac predstavke se žalio da Zakon onemogućuje osobama koje su bile osuđene za teška krivična dela da budu imenovane u zvanje ovlašćenog računovođe i da ne pravi razliku između lica koja su bila osuđena na osnovu svojih verskih uverenja i lica koja su bila osuđena po drugim osnovama. Podnosilac predstavke pozvao se na član 14 Konvencije u vezi sa članom 9 koji propisuje:

Član 14.

“Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik,

veroisповест, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status”.

Član 9.

“1. Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti; ovo pravo uključuje slobodu promene vere ili uverenja i slobodu čoveka da, bilo sam ili zajedno sa drugima, javno ili privatno, ispoljava veru ili uverenje molitvom, propovedi, običajima i obredom.

2. Sloboda ispovedanja vere ili ubeđenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna je u demokratskom društvu u interesu javne bezbednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih”.

A. Argumenti izneti pred Sudom

34. Podnosilac predstavke je izneo da je njegovo neimenovanje u zvanje ovlašćenog računovođe bilo direktno povezano sa izražavanjem njegovih verskih uverenja, te je samim tim spadalo u polje člana 9. Konvencije. On je s tim u vezi ukazao da nije bio imenovan zbog toga što je odbio da služi u oružanim snagama; tim odbijanjem je manifestovao svoja verska uverenja kao Jehovin svedok. Podnosilac predstavke je sem toga tvrdio da ne može poslužiti nikakvoj korisnoj svrsi ako se neko isključi iz profesije ovlašćenog računovođe zbog toga što je, iz verskih razloga, odbio da služi u oružanim snagama. Po mišljenju podnosioca predstavke, Zakon nije trebalo da isključi svako lice koje je bilo osuđeno za teško krivično delo. Legitimnost isključenja zavisila je od prirode zvanja (profesije) i od samog krivičnog dela, uključujući tu i motive počinioca, vreme koje je proteklo otkako je krivično delo izvršeno i ponašanje počinioca u tom vremenskom periodu. Ako se stvari gledaju u toj svetlosti, jasno je da to što vlasti nisu pristale da imenuju podnosioca predstavke u željeno zvanje nije bilo neophodno. Klasa ljudi kojoj pripada podnosilac predstavke, konkretno Jehovini svedoci - muškarci čija religija podrazumeva snažne razloge za odbijanje služenja vojnog roka u oružanim snagama, razlikuje se od klase kojoj je pripadala većina drugih počinitelja krivičnih dela. Činjenica da država ovu razliku nije uzela u obzir predstavlja diskriminaciju koja nije dopuštena članom 14. Konvencije, a u vezi sa članom 9.

35. Država je tvrdila da se član 14 Konvencije ovde ne može primeniti zbog toga što činjenice karakteristične za ovaj slučaj ne spadaju u polje člana 9. Vlasti koje su odbile da imenuju podnosioca predstavke u zvanje ovlašćenog računovođe nisu imale na raspolaganju nikakvu drugu opciju do da primene pravilo kojim se u to zvanje isključuju sva lica koja su prethodno bila osuđena za teška krivična dela. Vlasti nisu mogle da ispituju razloge zbog kojih je neko lice bilo osuđeno. Zbog svoje opštosti, Zakon o kome je reč je neutralan. Sem toga, to je zakon koji služi javnom interesu. Lice koje je bilo osuđeno za teško krivično delo ne može biti imenovano u državnu službu, i, po analogiji, ne može biti imenovano u zvanje ovlašćenog računovođe. Ova zabrana je morala da bude apsolutna i nisu se mogle praviti nikakve razlike od slučaja do slučaja. Države imaju široko unutrašnje polje slobodne procene kada je reč o tome koja krivična dela definišu

kao teška, a koja pak ne. Podnosilac predstavke je počinio krivično delo kada je odbio da služi vojni rok bez oružja u vreme opšte mobilizacije, zbog toga što je pokušao da izbegne veoma važnu obavezu prema društvu i državi, obavezu koja je povezana sa odbranom, bezbednošću i nezavisnošću zemlje. Usled svega toga, krivična sankcija na koju je bio osuđen nije bila nesrazmerna delu.

36. Država je takođe naglasila da Sud nema ovlašćenja da ispituje prvobitnu, izvornu sudsku osudu podnosioca predstavke. U svakom slučaju, to i nema nikakve veze sa njegovim verskim uverenjima. Obaveza služenja vojnog roka odnosi se na sve Grke-muškarce, bez izuzetka po osnovu veroispovesti ili savesti. Sem toga, podnosilac predstavke je bio optužen i osuđen za nepoštovanje naredbe. Disciplina u vojsci ne može zavisiti od toga da li se neki vojnik slaže ili ne slaže sa naredbama koje dobije.

37. U svetlosti svega navedenog, Država je tvrdila da bi, čak i da se primeni član 14, i dalje postojalo objektivno i razumno opravdanje za to što nije pravljen razlika između ovog podnosioca predstavke i ostalih lica osuđenih za teška krivična dela. Nema nikakve potrebe da se ukazuje na to da bi i grčki pravoslavci ili hrišćani-katolici takođe bili isključeni iz profesije ovlašćenog računovođe da su kojim slučajem i oni sami prethodno počinili neko teško krivično delo.

38. Komisija je smatrala da se član 14 ovde može primeniti zbog toga što je bila uverena da činjenice vezane za ovaj slučaj spadaju u polje člana 9, kao i to da je, po njenom mišljenju, u ovom slučaju došlo do mešanja u prava zajemčena tim članom. Komisija je, sem toga, iznela mišljenje da je pravo lica da uživa prava i slobode predviđene ovom Konvencijom bez diskriminacije po bilo kom osnovu bilo prekršeno ne samo onda kada su države na različite načine tretirale lica u analognim situacijama bez pružanja objektivnog i razumnog opravdanja, već i onda kada države, bez objektivnog i razumnog opravdanja, nisu različito tretirale lica koja su se nalazila u različitim situacijama. U okolnostima ovog slučaja, nije bilo nikakvog objektivnog niti razumnog opravdanja za to što oni koji su sačinili pravila pristupa profesiji ovlašćenog računovođe nisu na različite načine tretirali lica koja su bila osuđena zbog toga što su odbila da služe vojni rok u oružanim snagama iz verskih razloga od lica koja su bila osuđena zbog počinjenih drugih ozbiljnih krivičnih dela.

B. Procena suda

39. Sud smatra da pritužba podnosioca predstavke treba da bude razmotrena po osnovu člana 14 Konvencije, a u vezi sa članom 9. iz sledećih razloga.

40. Sud podseća da član 14 Konvencije ne postoji nezavisno, sam za sebe, budući da on ima efekta isključivo u odnosu na prava i slobode koji su zajemčeni drugim substancijalnim odredbama Konvencije i protokola uz nju. Međutim, primena člana 14. ne pretpostavlja kršenje jedne ili više takvih odredaba i u tom smislu ona jeste autonomna. Da bi član 14 bio primenljiv dovoljno je da činjenice vezane za neki slučaj spadaju u polje neke druge substancijalne odredbe Konvencije i protokola uz nju (vidi predmet *Ince protiv Austrije (Inze)*, presuda od 28. oktobra 1987, Series A br. 126, str. 17, stav 36).

41. Sud primećuje da podnosilac predstavke nije imenovan u zvanje ovlašćenog računovođe usled toga što je prethodno bio osuđen zbog odbijanja da izvrši naredbu, što se ogledalo u njegovom odbijanju da obuče vojnu uniformu. Prema tome, zbog toga što je imao status lica koje je osuđivano, on je tretiran drugačije od ostalih lica koja su se prijavila za to zvanje. Sud smatra da takva razlika u tretmanu ne spada, obično, u opseg člana 14, barem u onoj meri u kojoj se to odnosi na pristup određenoj profesiji, budući da pravo na slobodu profesije nije zajamčeno Konvencijom.

42. Međutim, podnosilac predstavke se ne žali zbog distinkcije koju pravila u vezi sa pristupom profesiji prave između osuđenih lica i onih lica koja nikada nisu bila osuđena. On se pre svega žali zbog činjenice da u primeni relevantnog zakona nije napravljena nikakva razlika između lica koja su osuđena za krivična dela počinjena isključivo zbog njihovih verskih uverenja i lica koja su bila osuđena zbog drugih krivičnih dela. U tom kontekstu, Sud uočava da je podnosilac predstavke pripadnik Jehovinih svedoka, verske grupe predane pacifizmu, i da nema ničega u predmetnom spisu što bi osporilo tvrdnju podnosioca predstavke da je odbio da obuče vojnu uniformu samo zbog toga što smatra da mu njegova vera to ne dopušta. U suštini, tvrdnja koju iznosio podnosilac predstavke svodi se na to da on kaže da je bio diskriminisan u ostvarivanju prava na slobodu veroispovesti, koje je zajamčeno članom 9 Konvencije, u tom smislu što je tretiran kao i svako drugo lice osuđeno za teško krivično delo, uprkos tome što je njegova sudska osuda proistekla iz samog vršenja tog prava na slobodu veroispovesti. Sagledano iz te perspektive, Sud prihvata da “niz činjenica” na koje se žali podnosilac predstavke - to što je tretiran kao lice osuđeno za teško krivično delo kod neimenovanja u zvanje ovlašćenog računovođe uprkos činjenici da je krivično delo za koje je osuđen počivalo na njegovim verskim uverenjima - “spada u polje odredbe Konvencije”, konkretno, člana 9.

43. Da bi doneo ovaj zaključak Sud, za razliku od Komisije, ne smatra da je neophodno da ispita da li izvorna sudska osuda ovog podnosioca predstavke i potonje odbijanje vlasti da ga imenuju u željeno zvanje predstavlja mešanje u njegova prava po osnovu člana 9 stav 1. Pre svega, Sud ne mora u ovom slučaju da se bavi pitanjem da li, bez obzira na formulaciju člana 4 stav 3(b) uvođenje ovakvih sankcija za one koji ne žele da služe vojni rok zbog prigovora savesti može, samo po sebi, predstavljati osujećivanje prava na slobodu misli, savesti i veroispovesti zajamčenog članom 9 stav 1.

44. Sud je dosad smatrao da pravo koje proističe iz člana 14 da se uživanje prava i sloboda predviđenih Konvencijom, bez ikakve diskriminacije, krši onda kada države-ugovornice različito tretiraju lica koja se nađu u analognim situacijama, a da pritom ne navedu objektivna i razumna opravdanja (vidi gore navedenu presudu u predmetu Ince, str. 18, stav 41). Međutim, Sud smatra da to nije jedini aspekt zabrane diskriminacije iz člana 11. Pravo da se prava i slobode predviđene Konvencijom uživaju bez diskriminacije prekršeno je i onda kada države-ugovornice bez objektivnog i razumnog opravdanja ne tretiraju različito ljude koji se nalaze u bitno različitim situacijama.

45. Iz svega ovoga sledi da je član 14 Konvencije relevantan za pritužbe koje je izneo podnosilac predstavke i primenjuju se na okolnosti ovog slučaja u vezi sa članom 9.

46. Sledeće pitanje koje treba razmotriti jeste da li je poštovan član 14 Konvencije. U skladu sa svojim običajnim pravom, Sud će morati da ispita da li je to što ovaj podnosilac predstavke nije tretiran različito od drugih lica prethodno osuđenih za teška krivična dela učinjeno u legitimnu svrhu. Ako jeste, onda će Sud morati da ispita da li je postojao opravdani odnos srazmernosti između primenjenih sredstava i cilja čijem se ostvarenju težilo (vidi navedenu presudu u predmetu *Ince, ibid*).

47. Sud smatra da države-ugovornice u načelu imaju legitimni interes da neke od počinitelja krivičnih dela isključe iz profesije ovlašćenog računovođe. Sud, međutim, isto tako smatra da, za razliku od drugih osuda za teška krivična dela, sudska osuda zbog toga što je neko lice iz verskih ili filozofskih razloga odbilo da obuče uniformu ne može da podrazumeva nepoštenje niti moralnu izopačenost koja bi, verovatno, podрила sposobnost izvršioca krivičnog dela da se tom profesijom bavi. Prema tome, nije opravdano to što je podnosilac predstavke isključen po osnovu nepodobnosti za posao. Sud uzima u obzir tvrdnju Države da lica koja odbijaju da služe svojoj zemlji moraju biti srazmerno kažnjena. Međutim, Sud isto tako primećuje da je podnosilac predstavke izdržao kaznu zatvora zbog toga što je odbio da ponese vojnu uniformu. U takvim okolnostima, Sud smatra da je uvođenje nove sankcije podnosiocu predstavke nesrazmerno. Iz toga sledi da isključenje podnosioca predstavke iz profesije ovlašćenog računovođe nije bilo izraz težnje legitimnom cilju. Usled toga, Sud zaključuje da nije postojalo nikakvo objektivno ni razumno obrazloženje činjenice da ovaj podnosilac predstavke nije bio tretiran različito od ostalih lica koja su bila osuđena za teško krivično delo.

48. Tačno je da vlasti nisu imale nikakvu drugu zakonsku mogućnost do da odbiju imenovanje podnosioca predstavke u zvanje ovlašćenog računovođe. Međutim, nasuprot onome što je predstavnik Države tvrdio na ročištu, time se država o kojoj je reč ne može osloboditi odgovornosti koju ima po Konvenciji. Sud nikada nije isključio mogućnost da se utvrdi kako neki zakon predstavlja direktno kršenje Konvencije (vidi, između ostalog, presudu u predmetu *Šasanu i drugi protiv Francuske (Chassagnou) (GC)*, br. 25088/94, br. 28331/95 i br. 28443/95, ECHR 1999-III). U ovom slučaju, Sud smatra da je Država, koja je donela relevantni zakon, zapravo bila ta koja je prekršila pravo podnosioca predstavke da ne bude diskriminisan u uživanju prava i sloboda predviđenih članom 9 Konvencije. Država je to učinila time što nije unela odgovarajuće izuzetke u pravilo kojim se zabranjuje licima osuđivanim za teška krivična dela da se bave profesijom ovlašćenog računovođe.

49. Iz tih razloga, Sud zaključuje da je prekršen član 14 Konvencije u vezi sa članom 9 Konvencije.

IV NAVODNO KRŠENJE ČLANA 9 KONVENCIJE

50. Podnosilac predstavke je tvrdio da su i njegova prvobitna osuda za neizvršavanje naredbe i odbijanje vlasti da ga imenuju u zvanje ovlašćenog računovođe, koje je iz te osude proisteklo, predstavljali mešanje u njegovo pravo da izražava svoja verska uverenja u skladu sa članom 9 Konvencije. Precedentno pravo Komisije u tom smislu da Konvencija ne jemči pravo na prigovor savesti i odbijanje služenja vojnog roka po tom osnovu trebalo bi revidirati u svetlosti sadašnjih uslova. Praktično su sve visoke strane

ugovornice sada priznale pravo na alternativno, civilno služenje vojnog roka. Mada Sud priznaje da nije nadležan da ispituje mešanje koje je proisteklo iz prvobitne osude ovog podnosioca predstavke, podnosilac je naveo da mešanje koje proističe iz njegovog neimenovanja ne može biti smatrano neophodnim u demokratskom društvu.

51. Država tvrdi da odbijanje vlasti da podnosioca predstavke imenuju u traženo zvanje nije predstavljalo mešanje u njegova prava proistekla iz člana 9 Konvencije. U svakom slučaju to, po mišljenju Države, jeste neophodno u demokratskom društvu. U trenutku kada je podnosilac predstavke odbio da služi u oružanim snagama, grčki zakon je priznao samo mogućnost služenja vojnog roka bez oružja, jer se smatralo da bi, ako bi se svakome priznalo pravo na alternativno civilno služenje vojnog roka, to moglo dati maha zloupotrebama. Usled toga sankcije koje su izrečene ovom podnosiocu predstavke nisu bile neproporcionalne i pravilo kojim se isključuju lica koja su osuđivana za teška krivična dela iz određenih profesija mora biti primenjivano na svakog, bez razlike.

52. Komisija nije smatrala neophodnim da se pozabavi ovim pitanjem.

53. Sud smatra da, budući da je on već utvrdio da je došlo do kršenja člana 14 Konvencije u vezi sa članom 9. Konvencije, kao i iz razloga navedenih gore u stavu 43, nije neophodno razmatrati i da li je došlo do kršenja člana 9, sagledanog zasebno.

V NAVODNO KRŠENJE ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

54. Podnosilac predstavke se takođe požalio da je usled dužine postupka koji je on poveo pred Vrhovnim upravnim sudom kako bi osporio svoje neimenovanje u zvanje ovlašćenog računovođe omogućeno kršenje člana 6 stav 1 Konvencije čiji deo, relevantan za ovaj slučaj, glasi:

2. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama..., ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred ... Sudom...”

55. Podnosilac predstavke je tvrdio da se član 6 stav 1 Konvencije primenjuje na postupak pred Vrhovnim administrativnim sudom o kome je ovde reč zbog toga što se predmet nije odnosio na mogućnost stupanja u državnu službu, već na imenovanje u slobodno, mada propisima strogo urođeno, zvanje i profesiju. Sem toga, podnosilac predstavke je tvrdio da se ovde nije radilo ni o kakvim složenim pravnim pitanjima. Pitanja koja su bila prosleđena na razmatranje u okviru kolegijuma Vrhovnog upravnog suda nisu bila pitanja koja je pokrenuo podnosilac predstavke, već samo Veće Vrhovnog administrativnog suda. U svakom slučaju, time se nije moglo opravdati to što je čitav postupak trajao više od sedam godina.

56. Država je u svom podnesku navela da član 6 stav 1 ovde nije primenjiv zbog toga što je odbijanje da podnosilac predstavke bude imenovan u zvanje ovlašćenog računovođe predstavljalo upravni akt koji spada u sferu javnog prava. U svakom slučaju, ovaj predmet je pokrenuo brojna i ozbiljna ustavna pitanja. Sem toga, pravnici su bili u štrajku tokom mnogih meseci 1991, 1992, 1993. i 1994. godine. U svetlosti svega navedenog i činjenice da je Vrhovni upravni sud zatrpan predmetima, period od sedam godina predstavljao je razuman rok.

57. Komisija je smatrala da se član 6 ovde može primeniti, zbog toga što je, mada se ovlašćene računovođe imenuju upravnom odlukom, njihova profesija zapravo nezavisna profesija. Komisija je takođe zaključila da se ovde radilo o složenim pravnim pitanjima. Međutim, podnosilac predstavke ne snosi odgovornost ni za jedno odlaganje ni kašnjenje. Štaviše, postojala su dva perioda neaktivnosti u ukupnom trajanju od gotovo tri godine za koje država nije ponudila nikakvo objašnjenje sem toga što je navela da je Vrhovni upravni sud bio pretrpan predmetima. Po mišljenju Komisije, dužina postupka je bila tolika da se ne može oceniti kao razuman rok.

58. Sud podseća da je, iako je regulisana upravnim propisima, profesija ovlašćenog računovođe jedna od slobodnih profesija u Grčkoj. Usled toga, postupak koji je podnosilac predstavke poveo ne bi li osporio to što ga vlasti nisu imenovala u zvanje ovlašćenog računovođe podrazumevao je određivanje njegovih građanskih prava u značenju člana 6 stav 1 Konvencije (vidi, između ostalog, presudu u predmetu *Kenig protiv Nemačke (Konig)* od 28. jula 1978, Series A, br. 27, str. 32, st. 94).

59. Sud primećuje da je postupak pred Vrhovnim upravnim sudom započet 8. maja 1989. godine, kada je podnosilac predstavke podneo svoj zahtev za pravnu reviziju, a da je okončan 28. juna 1996. godine, kada je Treće veće Suda odbacilo taj zahtev. Prema tome, postupak je trajao sedam godina, jedan mesec i dvadeset dana.

60. Sud podseća da razumnost dužine trajanja postupka mora biti procenjivana u svetlosti konkretnih okolnosti datog predmeta i uz pomoć sledećih kriterijuma: složenosti predmeta, ponašanja stranaka, ponašanja vlasti koje se bave tim predmetom i toga šta je ishod spora mogao da znači podnosiocu predstavke (vidi presudu u predmetu *Laino protiv Italije (GC)*, br. 33158/96, st. 18, ECHR 1999-I). Sporovi oko zapošljavanja, s kojima se mogu uporediti sporovi koji se tiču mogućnosti stupanja u neku slobodnu profesiju, generalno gledano nalažu ekspeditivnu odluku (vidi predmet *Vokaturu protiv Italije (Vokaturu)* presuda od 24. maja 1991, Series A, br. 206-C, str. 32-33, st. 17).

61. Sud primećuje da se u ovom predmetu radilo o pravnim pitanjima koja jesu u izvesnoj meri složena. Međutim, podnosilac predstavke nije sam prouzrokovao nikakvo odlaganje. Sem toga, postojala su dva perioda neaktivnosti, ukupne dužine trajanja od gotovo tri godine. Prvi takav period započet je 8. maja 1989. godine, kada je podnosilac predstavke poveo postupak, a okončan je 18. aprila 1991. godine, kada je Treće odeljenje prvi put razmatralo slučaj. Drugi takav period započet je 11. novembra 1994. godine, kada je kolegijum vratio predmet Trećem veću, a okončan je 26. oktobra 1995. godine, kada je Treće veće donelo konačnu odluku. Jedino objašnjenje koje je Država ponudila za te periode neaktivnosti jeste opterećenost Vrhovnog upravnog suda mnogobrojnim predmetima.

62. Sud ne može da prihvati to objašnjenje. Prema običajnom pravu ovog Suda, visoke strane ugovornice dužne su da organizuju svoj pravni sistem na takav način da njihovi sudovi mogu da jemče pravo svakog građanina da dobije konačno rešenje sporova u vezi sa građanskim pravima i obavezama u razumnom roku (vidi gore navedenu presudu u predmetu *Vokaturu, ibid.*). U svetlosti svega navedenog i s obzirom na to da se postupak

o kome je reč neposredno ticao profesionalne budućnosti podnosioca predstavke, Sud smatra da je dužina postupka bila takva da nije ispunjen zahtev za “razumnim rokom”.

63. Iz tih razloga Sud zaključuje da je došlo do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije

VI PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

64. Na osnovu člana 41 Konvencije,

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci”.

A. Materijalna šteta

65. Podnosilac predstavke je naveo da smatra kako mu pripada svota od 84.140.000 drahmi (GRD) na ime materijalne štete, uključujući u oko 17.000.000 GRD na ime plate koju je izgubio u periodu što je protekao od trenutka kada su vlasti odbile da ga imenuju u zvanje ovlašćenog računovođe do ukidanja monopola Instituta ovlašćenih računovođa. Da bi potkrepio svoj zahtev, podnosilac predstavke se pozvao na “jednu anketu koju su obavili Institut ovlašćenih računovođa i privatno preduzeće ovlašćenih računovođa”.

66. Država je iznela tvrdnju da sloboda veroispovesti nema nikakve veze sa navedenom štetom. U svakom slučaju, država je naglasila da je tokom celog perioda koji se ovde razmatra podnosilac predstavke radio u privatnom sektoru i da njegovi zahtevi nisu potkrepljeni nikakvim zvaničnim dokumentima.

67. Sud primećuje da, bez obzira na opšte primedbe Države o vezi između slobode veroispovesti i materijalne štete, nije sporno da bi podnosilac predstavke, da samo vlasti nisu odbile da ga imenuju u zvanje ovlašćenog računovođe, ostvarivao dohodak na osnovu bavljenja tom profesionalnom delatnošću bar do ukidanja monopola Instituta ovlašćenih računovođa. Međutim, Sud isto tako konstatuje da podnosilac predstavke u tom vremenskom periodu nije bio nezaposlen. Sem toga, podnosilac predstavke nije dokazao da bi dohodak koji bi ostvarivao kao ovlašćeni računovođa premašivao dohodak koji je zaista ostvarivao radeći u privatnom sektoru u vremenskom periodu na koji se ovaj predmet odnosi. S tim razloga, Sud ne dodeljuje podnosiocu predstavke nikakvu naknadu na ime materijalne štete.

B. Nematerijalna šteta

68. Podnosilac predstavke je podneo zahtev za isplatu 15 miliona GRD na ime nematerijalne štete.

69. Država je zastupala mišljenje da nije utvrđena nikakva uzročno-posledična veza između kršenja Konvencije i navedene svote novca. U svakom slučaju, po mišljenju Države, zahtev je preteran.

70. Sud smatra da je podnosilac predstavke morao pretrpeti neku nematerijalnu štetu usled toga što je bilo prekršeno njegovo pravo koje proističe iz člana 6. stava 1. Konvencije na to da u razumnom roku bude sproveden sudski postupak, kao i njegovo pravo koje proističe iz člana 14 a u vezi sa članom 9 da ne bude podvrgnut diskriminaciji u ostvarivanju slobode veroispovesti. Trajanje sudskog postupka moralo je izazvati dugotrajni osećaj nesigurnosti i uznemirenja kod podnosioca predstavke u pogledu toga da li će uopšte moći da se bavi profesionalnom delatnošću kojom je želeo da se bavi. Sem toga, kršenje člana 14 Konvencije u vezi sa članom 9 zbililo se u procesu donošenja odluke koja se neposredno ticala mogućnosti podnosioca predstavke da se bavi svojom profesijom, što je centralni element u njegovim životnim planovima. Procenjujući visinu svote na pravičnoj osnovi, Sud dodeljuje podnosiocu predstavke 6.000.000 GRD na ime nematerijalne štete.

C. Sudski i ostali troškovi

71. Podnosilac predstavke je podneo zahtev da mu se isplati 6.250.000 GRD na ime sudskih i ostalih troškova u postupcima pred domaćim sudovima i pred ustanovama Konvencije. U tu svotu bilo je uračunato i 250.000 GRD na ime honorara advokata koji su zastupali podnosioca predstavke pred Upravnim organima, 1.700.000 GRD na ime honorara advokata koji su ga zastupali u postupku pred Vrhovnim upravnim sudom, 500.000 GRD na ime honorara advokata koji su ga zastupali u postupku pred Komisijom, 2.000.000 GRD na ime honorara advokata koji su ga zastupali pred Sudom, 1.300.000 GRD na ime putnih i smeštajnih troškova koje su podnosilac predstavke i njegov advokat snosili da bi se pojavili na ročištu pred Sudom i 500.000 GRD na ime ostalih troškova.

72. Država je tvrdila da zahtevu treba udovoljiti samo u meri u kojoj su sudski i ostali troškovi bili stvarni i neophodni i u razumnom iznosu.

73. Sud se slaže s Državom da treba izvršiti proveru da bi se utvrdilo koje troškove treba uključiti u isplatu zadovoljenja na osnovu člana 41. Konvencije (vidi, između ostalog, gore navedenu presudu u predmetu *Nikolova*, stav 79). Sem toga, Sud smatra da je zahtev podnosioca predstavke prekomeran. S tih razloga Sud odlučuje da se podnosiocu predstavke isplati 3.000.000 GRD po ovom osnovu.

D. Važeća kamatna stopa

74. Prema informacijama koje su Sudu na raspolaganju, obavezna kamatna stopa koja se primenjuje u Grčkoj na dan donošenja ove presude iznosi šest procenata godišnje.

S TIM RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odbacuje* prethodnu primedbu Države;

2. *Zaključuje* da je došlo do kršenja člana 14 Konvencije, a u vezi sa članom 9;

3. *Zaključuje* da nije neophodno ispitati da li je došlo do kršenja člana 9 Konvencije uzetog zasebno;

4. *Zaključuje* da je došlo do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije;

5. *Zaključuje*

(a) da Država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca, sledeće iznose:

(i) 6.000.000 GRD (šest miliona drahmi) na ime nematerijalne štete;

(ii) 3.000.000 GRD (tri miliona drahmi) na ime sudskih i ostalih troškova;

(b) da će od dana isteka gore navedena tri meseca sve do dana isplate, na tu svotu biti zaračunavana kamatna stopa od šest procenata godišnje;

6. *Odbacuje* ostatak zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku i pročitano na javnom ročištu u zgradi Suda u Strazburu 6. aprila 2000. godine.

LUZIUS WILDHABER

Predsednik

Mod de BUR-BUKIKIO

Zamenik Sekretara Suda